

John Falkenberg

Wittgenstein, en borderline personlighet

När jag läser Sten Anderssons biografi över Wittgenstein, *Filosofen som inte ville tala* (Norstedts 2012), slås jag av hur väl beskrivningarna av Wittgenstein överensstämmer med den av en person med borderline personlighet. Praktiskt taget alla symtom på borderline återfinns. Han var rädd för att bli galen, men blev det inte. Ansågs däremot av flera i sin omgivning som galen. Han var ofta arg, deprimerad, olycklig och hade återkommande självmordstankar. Var krävande och självhävdande. Det man sällan ser beskrivet i facklitteraturen är en borderlines begåvning. En extrem känslighet, förmåga att charma och ibland också höga krav på etik och logik. Egenskaper som Wittgenstein i hög grad ägde, kombinerat med hög intelligens.

Termen borderline myntades redan i början på 1900-talet, även om det är på senare tid som det har blivit mer använt. Personer med psykiska problem kategoriserades förut antingen som neurotiska eller psykotiska. Men eftersom borderlinepatienter inte tycktes passa helt in under någondera av kategorierna togs benämningen borderline.

Ett diagnostiskt perspektiv skulle kunna ge svar på frågan som ställs i biografien. Nämligen hur denne unge man utan filosofisk bildning kunde få stora och väletablerade filosofer som Bertrand Russell, G.E. Moore och andra att formligen krypa för sina fötter. Svaret kan ligga just i Wittgensteins speciella begåvning i kombination med hur en borderline påverkar andra. En borderline är nämligen hudlös i sin relation till andra och extremt känslig för ärlighet eller brist på ärlighet hos dem han möter. Eftersom människor sällan eller aldrig är totalt ärliga, blir möte med en borderline en probersten på ens egen ärlighetsnivå. Kanske Russell och Moore kände av detta. Det kan ha skapat respekt och kanske till och med den undergivenhet som biografen tror sig funnits i deras relation till Wittgenstein. Som psykoterapeut vet jag att det just på grund av denna hyperkänslighet som det är en utmaning att möta en borderlinepatient. Minsta glimt av förställning från terapeutens sida och relationen är bruten. Man är antingen en som förstår allting och blir älskad eller en som inte förstår och blir hatad. Och det kan vända snabbt från den

ena positionen till den andra. Författaren beskriver *en* som klarade kontakten med Wittgenstein. Detta genom att vinnlägga sig om att alltid vara utomordentligt ärlig. Men han levde också i ständig oro för att inte lyckas i sin ambition. För en borderlineperson innebär relationer ofta ett helvete. Att vara beroende av kontakt, men utan att kunna lita på någon. Ett predikament som också återfinns i beskrivningen av Wittgenstein.

Det kan vara förvirrande eller lockande för en läsare av Wittgenstein att han ibland är diffus eller oförståelig, något som kan tolkas som uttryck för svammel eller genialitet. Sedd i ljuset av hur en borderline fungerar kognitivt, så är det fråga om både och. En borderlines uppfattning av fakta är påfallande exakt, men i nästa steg, i bearbetning av fakta går det lätt fel. Känslor styr byggandet av helheten så att den ofta blir förvrängd. Man talar om att omgivningen uppfattas som antingen ”vit eller svart”, eller ond eller god. En borderline personlighet har alltså delvis rätt och delvis fel. För omgivningen är det svårt skilja det ena från det andra.